

Foto: Eva Skarbøvik

Treplantingsprosjekter langs vassdrag i vannområde Morsa

Eva Skarbøvik (NIBIO), Carina R. Isdahl
(Vannområde Morsa), Sven Martinsen (Våler
kommune), Anne-Grete B. Blankenberg (NIBIO)

3 prosjekt:

1. Utplanting av trær i Våler kommune 2001-2006
2. Undersøkelser av overlevelse og erfaringer i 2017
3. Nytt treplantings-prosjekt i Morsa i 2021-22.

Foto: Eva Skarbøvik

Hvordan gikk de frem i 2001-06?

- Vannområdet søkte og fikk SMIL midler til innkjøp av trær
- Planen var at dette skulle omfatte alle kommunene i vannområdet
- Skogbrukssjefen i Våler oppsøkte aktivt bønder og foreslo treplanting – dro rundt med ungtrær på lasteplanet
- Vannområdet engasjerte skoleklasser til å plante
- Fikk nyhetssak i lokalavis
- Andre kommuner fulgte ikke opp på samme måte: Det må nok ildsjeler til!

Foto: Moss avis

2001: Augerød, nord for
Vanemfjorden: Skoleklasser
planter trær

2017: Augerød

Fotos: Eva Skarbøvik

Prosjekt i 2017:

Etterundersøkelse

- Samarbeid mellom Vannområde Morsa, Våler kommune og NIBIO
- Vi søkte og fikk midler fra Miljødirektoratet
- Et areal med ca. 5000 av de ca. 10 000 utplanta trærne ble vurdert (på 18 eiendommer)
- Spørreskjema til de 18 grunneierne ble sendt ut.

Foto: Eva Skarbøvik

Grunneiernes erfaringer

Spørreskjema til de 18 eiendommene ble sendt ut, sju svar. Deretter 11 telefonintervju

(Og vår erfaring: Mye mer informasjon ved intervjuer enn med spørreskjema! Det tar selvsagt mer tid, men gir tifold tilbake!)

VEDLEGG:
Spørsmål til grunneiere om erfaringer med treplanting
(NB: Bare spørsmål som oppfattes som relevante besvares).

1. Jordbruksproduksjon:

Har treplantingen i kantsonen hatt innvirkning på drift av tilstøtende jordbruksareal? (sett kryss):	
Ingen innvirkning:	1+1+1+1+1
Det har vært utfordringer:	
Det har vært fordeler:	1
Det har vært både fordeler og utfordringer:	1

Hvis innvirkning (sett kryss, utdyp hvis aktuelt):

Utfordringer:

	1	2	3	4	5	6	7	8
Skygge på tilstøtende jordbruksareal (og i så fall, virkning av dette)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Ugrassspredning (i så fall, nevnt gjerne)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Økt omfang av skadedyr /insekter? (i så fall, hvilke?)	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Økning i plantesykdommer? (i så fall hvilke?)	Nei	Nei	Nei	Nei	Ikke merkbart. Mer fugl	Nei	Nei	
	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	

Generelt: Grunneierne var positive til treplantingen (en overraskelse for oss!)

De nevnte:

- Estetisk innslag i landskapet
- Observerte at trærne reduserte kanterosjonen
- Opplevde økt dyre- og fugleliv
- Trærne beskyttet åkeren mot vindskader
- Positivt å bidra til bedre vannkvalitet
- Trærne kunne brukes til ved
- Bra for pollinerende insekter (f.eks. selja om våren – viktig for humledronninga).

Foto: Eva Skarbøvik

Overraskende få ulemper

- Skjøtsel av trær som har falt eller kan falle i elva. Særlig i de større vassdragene – risiko! De river også med seg jord når de faller ut i elva.
- Noe redusert areal til matjord
- Trær tar utsikt
- Kvister på jordet
- Noen få: ødelagt drenering kan være et problem, men med god planlegging av planting kan dette unngås
- Ingen hadde registrert økning av skadedyr, ugras eller plantesykdommer (!)
- Skygge på åker ubetydelig problem (pga plantested?). (./.)

Elva

Mange hadde

ELV – TRÆR – GRAS – ÅKER.

Foto: Anne-Grete B Blankenberg

Langs Hobølelva, trær plantet i 2001-2006;
bilde tatt i 2017:

Ville du gjort det samme i dag?

På spørsmål om de ville ha gjentatt å plante var det ingen av de vi snakket med som svarte 'nei'.

Kun ett forbehold: Ville ikke ha plantet så nært kanten ned mot større elv (pga risiko ved vedlikehold).

Viktig faktor: Grunneierne valgte selv hvor trærne ble plantet.

Overlevelse:

Fuktig og tett
leire gir lite luft
til røttene

Foto: Eva Skarbøvik

Gnag fra bever og andre dyr

Foto: Sven Martinsen

Foto: Sven Martinsen

- Ras
- Isgang
- Vindfall

Foto: Eva Skarbøvik

Overlevelse per art

Merk – ulikt antall arter
plantet ut

Art	Antall plantet	Antall overlevd	% overlevd
Svartor	1944	1122	58
Gråor	425	151	36
Rogn	45	16	36
Bjørk	911	239	26
Hengebjørk	698	166	24
Dunbjørk	213	72	34
Rødhyll	5	0	0
Kirsebær	126	5	4
Ask	120	4	3

Overlevelse per art, forts.

Art	Antall plantet	Antall overlevd	% overlevd
Pil, alle typer	520	46	9
Gulpil	150	2	1
Kurvpil	70	9	13
Mandelpil	90	28	31
Rødpil	190	7	4
Vier, alle typer	742	151	20
Grønnvier	220	35	16
Istervier	150	36	24
Krypvier	12	11	92
Svartvier	160	25	16
Ørevier	160	30	19
Gråselje	40	15	38

Betydningen av voksested for overlevelse

Voksested	Antall plantet	Antall overlevd	% overlevd
Bekk	745	271	36
Elv	1502	520	35
Fangdam	142	36	25
Innsjø	903	342	38

Betydningen av treets alder ved utplanting

Alders-gruppe	Alder ved utplanting	Antall plantet	Antall overlevd	% overlevd
1	Stikling	260	8	3
2	1-2 år, barrot	335	52	15
3	1-2 år, plugg	740	112	15
4	1-2 år, landskapstre	3307	1485	45
5	2-4 år, parktre	151	90	60

Mulig det var mindre attraktivt å plante ut 'tørre kvister' enn fine små trær?

Gjennomsnitt alle arter og voksesteder: 34 % overlevelse.
(men vi vet ikke om alt ble plantet ut)

<https://www.nibio.no/tema/miljo/tiltaksveileder-for-landbruket/vannmiljotiltak/kantsoner>

Eller www.nibio.no/tiltak

NIBIO

PROSJEKTER PUBLIKASJONER **TEMA** KALENDER TJENESTER NYHETER ANSATTE OM NIBIO ENGLISH VERSION

Søk i tema:

Q

Bruk anførselstegn ved søk på eksakt ord eller frase

?

Søk →

Tilbake til temaside

VANNMILJØTILTAK → KANTSONER

Kantsoner

Kantsonen mellom åker/eng og elv
er svært viktig, både som
rensefilter, for å hindre erosjon, og
for biomangfoldet. Foto: Eva
Skarbovik.

PUBLISERT: 09.10.2020

INTAKTPERSON

Anne-Grete Buseth Blankenberg
Seniorforsker | Divisjon for miljø og
naturressurser
☎ (+47) 416 97 737
anne-
grete.blankenberg@nibio.no
Kontorsted: Ås | Bygg 043

Eva Skarbovik
Seniorforsker | Divisjon for miljø og
naturressurser
☎ (+47) 416 28 622
eva.skarbovik@nibio.no
Kontorsted: Ås | Bygg 043

Kantsonenes mange funksjoner

Sonen langs kanten av elver, bekker og innsjøer kan ha mange funksjoner. For landbruket kan dette være svært produktiv jord, siden det ofte avsettes finkornede jordpartikler her under flom. Men hvis arealet dekkes av gras og trær kan det fungere som et rensefilter for næringsstoffer og plantevernmidler, eller bidra til å hindre erosjon og flomskader. Kantsonene er også viktige biotoper både for vannlevende og terrestriske organismer. I mer urbane områder kan sonene være viktige for friluftsliv.

Kantsonenes mange funksjoner

Erfaringer fra nye treplantingsprosjekter (2021-22)

- Jobber aktivt med treplantingsprosjekter
 - flere fremgangsmåter
- Kartlegging av egnede steder for planting
 - Behov
 - Lite konflikt med jordbruksareal
 - Verktøy for målrettet kontakt
- Bestilling av planter

Foto: Maria Bislingén

Hvordan få med seg grunneier?

- Tilbyr gratis treplanter + tilskudd for utplanting
- Informasjon

Hølen-vassdraget (eget prosjekt)

- Innleid bonde direktekontakt med «alle» grunneiere
- Parallelt med prosjekt om ørret – og skoleprosjekt
- 2100 planter bestilt/plantet per nå for 2021/2022

Moss og Omegn jeger- og fisk

- Restaurering av sjøørretbekker i Moss
- Plantet ut 1400 planter 2021, 2000 planter 2022

«Resten av Morsa»

- 1400 planter i 2021 og 2022

Vurderinger

- Plantestørrelse
- Skjøtsel
- Kjempespringfrø

Erfaringer

- Flere runder med informasjon
- Direktekontakt
- Hvilke regler vil gjelde hvis man etablerer kantsone?
- Positivt med samhandling med andre prosjekter
- **Krever innsats!**

FORSKNING SJØØRET VESTBY NYHETER

Se hva forskere og elever fant i denne Vestby-bekken: - Så gøy!

1 / 6

GODT TEAM: Fra venstre: Mats Lunde og Brage Nordbø fra Vestby VGS sammen med professor Thronnd Haugen og førsteamanuensis Stian Stensland fra NMBU. Sveip til venstre for å se flere bilder. Foto: Elisabeth Nodland

Foto: Vestby Avis

Takk for oppmerksomheten

Vilt-korridorer

Naturlig
erosjonssikring

Beskytter mot
flomskader

Renseeffekt

Skygge og skjul for fisk

Insekter, pollinatorer
Mat til fisk og amfibier

Nedfall fra trær gir
mat til bunndyr